

Γραμμένο αμέσως μετά τη λαίλαπα της Κατοχής και στις απαρχές του Εμφυλίου από τον Ι(ωάννη) Μ(ιχαήλ) Παναγιωτόπουλο, το βιβλίο αυτό, μας γυρνά μια γενιά πίσω από την εποχή που το ολοκλήρωσε ο συγγραφέας του και πρωτοεκδόθηκε. Μας οδηγεί λοιπόν στον Πειραιά του 1913 και μας εμφανίζει έναν ολότελα διαφορετικό κόσμο.

Αυτό είναι το σκηνικό, αυτή είναι η χρονική περίοδος που στήνει την πλοκή του ο συγγραφέας, που κινείται με απaráμιλλη τέχνη. Δημιουργεί τους χαρακτήρες του με λεπτότητα τους ζωντανεύει με απλότητα αποδίδοντας ταυτόχρονα με ιδιαίτερη αμεσότητα και ευαισθησία τις συνθήκες.

Στα μάτια του σημερινού νέου, οι καταστάσεις που περιγράφει μοιάζουν απίστευτες, σχεδόν μεσαιωνικές. Η εξουσία που ασκεί ο δάσκαλος, «*όλοι τον τρέμανε, και τα παιδιά και οι γονέοι. Μια ολάκερη γενιά είχε περάσει από τα χέρια του κι ήταν όλη δαρμένη*» ήταν αδικαιολόγητα μονοκόμματη, βαθιά άδικη, ολοκληρωτικά φτηνή. Αυτή η ίδια συμπεριφορά, προδικάζει το μέλλον, την επόμενη φάση της ζωής των ενηλίκων όπου οι ευκαιρίες για μια πιο φωτεινή ζωή είναι ελάχιστες, ενώ ο πόνος και το μαράζι θα περισσεύουν.

Ταυτόχρονα με αυτά έρχεται η θρησκευτική επιβολή: «*Μνηστητί μου Κύριε! Και σταυρικοπιούνταν σαν μηχανές*»

αλλά

και ο περιορισμός του χώρου. Οι κάτοικοι της γειτονιάς πέραν της στενής καταθλιπτικά επαναλαμβανόμενης καθημερινότητας, είναι περιορισμένοι σε ένα ακόμα μικρότερο, ιδιαιτέρως τοπικό, περιβάλλον κομμάτι.

Οι συγκοινωνίες είναι μια άγνωστη έννοια, οι άρρωστοι μεταφέρονται στο νοσοκομείο με κάρο, οι μετακινήσεις είναι σπάνιες. Ζούν, ερωτεύονται, πεθαίνουν σε ένα μικρό τμήμα γης με λίγες εικόνες, με ζοφερές παραστάσεις, με ελάχιστες προοπτικές.

Η φτώχεια είναι ο πρωταγωνιστής της καθημερινότητάς τους. Αυτή διαφεντεύει το βίος τους και ορίζει τους πόνους τους. Ο Παναγιωτόπουλος έρχεται με μια γλώσσα αριστουργήμα και περιεργάζεται τα πάντα με μια παρατηρητικότητα διεισδυτική, ευγενική, ανθρώπινη αλλά ταυτόχρονα ωμή. Το αποτέλεσμα είναι συχνά σπαραξικάρδιο. Βάζει τους ήρωές του να προφέρουν, μέσα στην άγνοιά τους, λόγους συμπαγείς απότοκα των εμπειριών τους:

«Εσείς νομίζετε ότι τα βιβλία φτιάχνουν τη ζωή. Αμ δε! Η ζωή φτιάχνει τα βιβλία!»

«Μα το χούγι, είναι βλέπεις κάτω από τη ψυχή, δεν βγαίνει το άτιμο.»

Παράλληλα κάνει και ο ίδιος τις παρατηρήσεις του:

«...μια ζώνη ντροπής ήταν αόρατα χαραγμένη ολόγυρα στο σπιτόπουλο.»

«...η στεναχώρια και η φτώχεια μας παίδευαν ασώπαστες.»

"...και νιώθανε όλοι να φτερουγάνε τ' ανεπίστροφα νιάτα στη συλλογισμένη καρδιά τους"

Εννοείτε πως ασχολείται με τον έρωτα., τον *«αμολόγητο πόθο»*

«και να μην διαβάσει μέσα στα μάτια της τη μοίρα του άνδρα»

«ένα σύννεφο μαύρο της καλοκαιριάς ήταν τα μαλιά της, ολόγυρα στο φλογισμένο κεφάλι της»

Εξάλλου αυτός ο αμολόγητος πόθος είναι που οπλίζει το χέρι του φονιά, λίγο πριν το τέλος.

Πλούσιος και τεχνίτης με τη γλώσσα, ο Παναγιωτόπουλος, μας θυμίζει ξεχασμένες λέξεις, σημαντικές υποθήκες που χάνονται στη φούρια της εκσυγχρονισμένης καθημερινότητας. Σε αυτή την αυτοβιογραφικού τύπου αφήγηση μας δίνει σωρεία στοιχείων, για τον τρόπο που λειτουργούσε η κοινωνία, που διασκέδαζε ο κόσμος, για τις συνήθειες, τα έθιμα. Σημαντική συνεισφορά το γλωσσάριο αλλά και το χρονολόγιο, στο τέλος του βιβλίου, όπου μας δίνει το χρονικό, το ιστορικό πλαίσιο.